

Opole, dnia 31 sierpnia 2021 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr lic. Magdaleny Wysockiej
pt.: *Maryjna eklezjologia Adrienne von Speyr*
napisanej pod kierunkiem o. prof. dra hab. Andrzeja Napiórkowskiego OSPPE**

Zgodnie z Umową o dzieło nr UOD/WT/2021/07/1 zawartą w dniu: 13.07.2021 r. z Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II z siedzibą w Krakowie, ul. Kanonicza 25, przedkładaam recenzję rozprawy doktorskiej mgr lic. Magdaleny Wysockiej z pozytywną oceną i wnioskiem o podjęcie dalszych czynności w przewodzie doktorskim, w tym o dopuszczenie Kandydatki do stopnia naukowego doktora nauk teologicznych do publicznej obrony.

Uzasadnienie pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej

1. Tytuł, problem i cel rozprawy

Tytuł rozprawy jest jasny. Wyraźnie wskazuje na problem badawczy, a implicite także na rodzaj. Rozprawa ze względu na przedmiot badawczy jest zapowiedzią wielkiego i interesującego przedsięwzięcia naukowego. Doktorantka zamierza poddać naukowej analizie kwestie eklezjologiczne i mariologiczne, których współczesna interpretacja należy do trudnych. Zawsze bowiem pojawiają się głosy krytyki Kościoła jako instytucji. Głosy te wyraźnie redukują obraz Kościoła do ujęć horyzontalnych: socjologicznych, psychologicznych, ekonomicznych czy prawniczych, odcinając go od tajemnicy ujęć wertykalnych i głęboko teologicznych. Takie współczesne katolicka mariologia staje się przedmiotem krytyki ze strony środowisk niekatolickich, feministycznych, racjonalno-liberalnych, a nawet ekumenicznych. Badania mają być przeprowadzone w oparciu o rodzaj, którymi są pisma autorstwa Adrienne von Speyr óswej szwajcarskiej lekarki, konwertytki z kalwinizmu na katolicyzm, mistyczki i stygmatyczki współpracującej ze słynnym teologiem Hansem Ursem von Balthazarem i zaprzyjanej z wielkimi myślicielami XX wieku: Romano Guardinim, Hugo Rahnerem, Erichem Przywarą, Henri de Lubackiem, Reinholdem Schneiderem, Annette Kolb, Gabrielem Marcellem (s. 21). Odwaga podjęcia tematu teologicznie wielkiego i trudnego óswej a ze względu na rodzaj kontrowersyjnego, gdy

ych i prywatnych objawie ó jest wyrazem dojrzaó ci
dziw.

Uj ty w tytule problem badawczy znajduje rozwini cie w *Wprowadzeniu*. Ma to by :
šSpojrzenie na Ko ció€ ze szczególnym uwzgl dnieniem roli Maryiö (s. 7). Okre lenia
problemu lub celu rozprawy mo na si te dopatrywa w zdaniu: šMaryjna eklezjologia,
której studium podj to w niniejszej pracyö (s. 6), W maryjnej eklezjologii upatruje
Doktorantka šjedno z ciekawszych i wa niejszych zagadnie i jeden z kluczy
interpretacyjnych, którymi mo na otworzy drzwi do gmachu mistyki Adrienne von Speyrö
(s. 8). Postawiony problem i ród€ rozprawy wraz z domaganiem si wi cej elementu šratioö
w stosunku do wiary w objawienia prywatne i opartej na nich pobo no ci (s. 6) przekonuj , e
podj ty przez Doktorantk temat jest nowatorski.

Wysoko nale y oceni jasno sformuówania tytuó rozprawy. We wst pie mo na
jednak byó bardziej rozszerzy opis podj tego problemu i wyznaczonego celu. Ich skrótowy
opis we *Wprowadzeniu* nie pozwala na ich wyra nie odró nienie.

2. Metoda bada

Doktorantka napisaó we *Wprowadzeniu*, e w pracy zastosowano kilka metod:
analityczn , historyczn , porównawcza i syntetyczn (s. 7 n). W ramach zastosowanych
metod nadrz dn kategori porz dkuj c stron merytoryczna jest kategoria relacji. Analizie
poddano relacje €cz ce Maryj z eklezjaln wspólnot , a tak e inne relacje wewn trz-
ko cielne, np. mi dzy w. Piotrem i w. Janem, które to postaci w eklezjologii von Speyr
odgrywaj znacz c rol .

Metoda analityczna zastosowana przez Doktorantk do tekstów szwajcarskiej
mistyczki jest ci le w wielu kwestiach z€czona z metod hermeneutyczn (tej metody
Doktorantka nie wymienia, ale j stosuje), jako e j zyk ródeódowoócy si ródeó
mistycznych ó mimo e nie spotyka si w nim zbyt cz sto okre le filozoficznych czy
teologicznych ó jest štworzywem nietypowym i nieówym w odbiorzeö (s. 8).

Metoda historyczna postaó yó przede wszystkim odtworzeniu yciorysu von Speyr.
Wykorzystano w tym celu materiaóautobiograficzny oraz wiadectwa, gównie Hansa Ursa
von Balthazara. Te ró ne metody badawcze poprawnie przez Doktorantk nazwane we
Wprowadzeniu zostaó przez ni tak e poprawnie wykorzystane w analitycznych rozdziaóach
rozprawy. Wykorzystane metody widoczne s również w szczegóóach struktury pracy.

3. Struktura rozprawy

Praca skóda si ze *Wykazu skrótów* (s. 2-3), *Wprowadzenia* (s. 4-8), pi ciu rozdziaóów
analitycznych (s. 9-218), *Zako czenia* (s. 219-221), *Bibliografii* (s. 222-230), *Spisu tre ci* (s.
231) i nienumerowanego *Abstraktu* w j. polskim.

Wykaz skrótów odnosi si do najcz cie u ywanych tytuóów prac von Speyr.
Wprowadzenie ó wedógg numeracji Doktorantki traktowane jako pierwszy rozdziaó zawiera

ruowanego wstępu i jako śwst pozostał te nazwane
rozdział(2) noszący tytuł *Adrienne von Speyr ód
szwajcarskiego kalwinizmu do katolickiego mistycyzmu* omawia yciorys mistyczki z
akcentem padającym na przemian , która nastąpiła po jej przejściu do Kościoła katolickiego.
Szczegółowo, uwzględniając elementy mariologiczne, skoncentrowano się na faktach z życia
Mistyczki od jej urodzenia do konwersji (1902-1940) i od konwersji do śmierci (1940-1967).
W osobnym punkcie omówiono spuściznę życia Szwajcarki, koncentrując się na specyfice jej
mystyki i Wspólnocie wiary tego Jana, której razem z von Balthasarem był współzałożycielem .
Koncentracja na osobie Adrienne von Speyr nie we wstępie rozprawy, ale przez poświęcenie
jej osobnego wstępunego rozdziału jest w tym wypadku zabiegiem metodologicznie
uprawnionym, ponieważ nie sposób zrozumieć jej maryjnej eklezjologii bez wielu
przytoczonych przez Autorkę faktów biograficznych.

Kolejny rozdział traktowany przez Doktorantkę jako drugi (s. 8), a w *Spisie treści*
mający numer 3. (s. 231) ó to opis eklezjalnych i eklezjologicznych elementów z
uwzględnieniem wyjątkowych w eklezjalnej rzeczywistości osób Jezusa i Maryi. Pod tytułem
Kościół w Jezusie Chrystusie, zrodzonym przez Maryję uwzględniono następujące elementy:
*Narodziny Kościoła, Tajemnica miłości i Oblubienicy, Pismo, Nauczanie, Urząd,
Urząd i charyzmat, Wspólnota wiary tych, Sakramenty, Brak jedności i inne rany Kościoła* oraz
Podsumowanie. Następnie trzy rozdziały: *Kościelne życie* (4), *Wybór i stan życia* (5) i
Posłannictwo w Kościele (6) przechodzą ó zdaniem Doktorantki, od rzeczywistości
dogmatycznej do praktyki życia kościelnego, do której zaliczono elementy zatytułowane:
*Modlitwa, Dzieła charyzmatyczne, Cierpienie i radość, Maryja jako pierwsza świadczona w
Chrystusie, Naładowanie Chrystusa: rady ewangeliczne i kapłaństwo* oraz *Małżeństwo*.
Ostatnie punkty rozdziału trzeciego, czwartego i piątego nazwane zostały *Podsumowanie*. Te
bardzo krótkie teksty nie stanowią jednak podsumowania poszczególnych rozdziałów, lecz
odnoszą się jedynie do treści ostatniego punktu w danym rozdziale. Od kanonu poprawności
metodologicznej odbiega jednopunktowy § pod tytułem *Modlitwa Maryi* (4.1.1.), mimo że w
tym paragrafie (4.1) mógł zostać wyodrębniony trynitarny charakter modlitwy, bo jest on tam
uwzględniony.

Krótkie *Zakończenie* (s. 219-221) zawiera szereg myśli, będących podsumowaniem
wyników przeprowadzonych analiz. Są w nim także zdania mające charakter wniosków.

Omawiając i oceniając strukturę pracy trzeba jeszcze wspomnieć o imponujących
rozmiarach *Bibliografii* prac różnorodnych (s. 222-226). W tym miejscu wzbudza jedynie sposób
jej uporządkowania ó brak konsekwencji w stosowaniu jednolitego kryterium alfabetycznego
lub chronologicznego wewnątrz poszczególnych punktów. Pytaniem pozostaje również ,
dlaczego z *Literatury pomocniczej* nie wyodrębniono pozycji będących opracowaniami myśli
Adrienne von Speyr?

W pracy zabrakło wprowadzić do rozdziałów ó dobrym wyjściem jest rozdział
biograficzny. Wprowadzenia bowiem kreśli perspektyw zamierzonych badań czystkowych,

e. Nie wszystkie rozdziały i paragrafy mają te myśli

Podsumowując ocenę struktury rozprawy, należy stwierdzić, że mimo powyższych uwag, zasadniczy układ pracy jest przejrzysty. Poszczególne rozdziały rozwijają problem pracy w poprawnej i logicznie uzasadnionej kolejności. Takie podziałki w ramach poszczególnych rozdziałów oraz tytuły paragrafów czy punktów są czytelne i powiązane z tytułami rozdziałów. Zdarzają się uchybienia w stosunku do zasad spójności i wyłączenia, mają raczej charakter terminologiczny.

4. Dobór i wykorzystanie literatury

Wykaz bibliograficzny różnie zastosowany w nich podziałki pozwala stwierdzić, że Doktorantka z wielką starannością i skrupulatnością podeszła do zebrania literatury różnorodnej. Charakterystyk różnie znajdziemy we wstępie ó *Wprowadzeniu*, ale w rozdziale wstępnym ó biograficznym, gdzie dziełom von Speyer poświęcony jest osobny punkt (s. 38-50). Hans Urs von Balthasar wymienia 74 tytuły pism mistycznych (w tym wielotomowe), które pozostawił po sobie jego współpracownica (s. 39). Samo zebranie wszystkich dotychczas wydanych pozycji szwajcarskiej mistyczki przyczyniło się do adekwatnego wykorzystania tych tekstów, które są istotne dla rozwinięcia tematu maryjnej eklezjologii. Dobra znajomość literatury różnorodnej znalazła w rozprawie również dobrą dokumentację poglądów w przypisach załącznikowych.

Tekstów z wykorzystaniem literatury pomocniczej nie jest zbyt wiele. Te, które pojawiają się najczęściej, dotyczą prac von Balthasara. Możliwe przypuszcza, że Doktorantce dalekie są wszelkie próby sztucznego mnożenia przypisów, a w ramach przypisów dopisywania opracowań niekoniecznie wprost odnoszących się do omawianych w danym fragmencie rozprawy poglądów. W sumie dobór i wykorzystanie literatury zasługują na wysoką ocenę.

5. Język, styl i forma pracy

Język rozprawy jest jasny i bogaty słownikowo. Mimo że rozważania prowadzone są często na wysokim poziomie abstrakcji ó zwłaszcza te oparte o doświadczenia mistyczne von Speyer, to Doktorantka potrafi pisać bardzo komunikatywnie. Unika długich i zawiętych sformułowań. Nie wyczuwa się tak wpływu niemieckiego języka różnie na język dysertacji. Z akrybii został przygotowany wydruk rozprawy. Tylko bardzo sporadycznie dają się zauważyć błędy literowe czy interpunkcyjne.

6. Strona merytoryczna

Od strony merytorycznej głównym argumentem pozwalającym na pozytywne ocenę rozprawy jest zawsze osiągnięcie wyznaczonego wcześniej celu. Chociaż Doktorantka tylko bardzo skrótowo i pobieżnie opisuje go we *Wprowadzeniu*, to nawiązuje do niego także w *Zakończeniu* ó odpowiedzi na pytania: kim jest Kościół (forma osobowa? ó PJ), a także kim w Kościele jest Maryja? (í) szukaliśmy w tekstach maryjnych Adrienne von Speyrö (s.

ryjnej eklezjologii Adrienne von Speyrö (s. 221).
j stwierdzi, e powy szy cel zosta€osi gni ty.
Wspomn przyk adowo kilka szczegó wnych osi gni badawczych.

Na samym pocz tku warto wskaza na samo rozumienie mistyki przez von Speyer ö
šTo obiektywna s ba w Ko cieie polegaj ca na byciu przekazicielem tego, co Bóg chce
ukaza ze swych tajemnic, przede wszystkich dotycz ym rozumienia S waö (s. 29).
Mistyka nie ma dla niej charakteru psychologicznego, lecz teologiczny ó i tym ró ni si od
innych uj . Dla tej mistyczki wa ne by€ nie tyle samo prze ycie (gr. *noesis*), ale
prze ywana rzeczywisto (gr. *noema*). Doktorantka s sznie wi c konkluduje, e w
powy szym rozumieniu mistyki šjedyn egzegez Objawienia nie jest tylko teologia
rozumiana jako nauka, ale tak e mistykaö (tam e).

Doktorantka wyeksponowa w spu ci nie von Speyer fakt, e Maryja jako doskona a
Oblubienica Chrystusa yje w Ko cieie. Ona reprezentuje doskona e postaw katolick ó
šczu w duchu Ko cioö. Ona jako matka najpierw urodzi a Chrystusa, a teraz rodzi
wszystkich chrze cijan (s. 147). Ko cio a nie sposób odczyta i rozumie bez odniesienia do
Maryi šjako pierwszej spe cionej w Chrystusieö (s. 171-177, 220). Maryja pokazuje i umacnia
si gaj ce eschatologii powo anie ka dego cz owieka. Ona te b dzie nie tylko obecna w
przysz ym yciu, którego spodziewaj si wierz cy, ale ju teraz współ dzia a w zbawczym
dziele Syna, b d c or downiczki i towarzyszk na ludzkich drogach (s. 220).

Interesuj ce s pneumatologiczne porównania maryjnej eklezjologii. šDuch wi ty,
podobnie jak w osobie Maryi, równie w Ko cieie posiada dwie podstawy: cielesn struktur
oraz ducha, staraj c si je bezustannie jednoczy ö (s. 58). Cieleśno Maryi podobnie jak
urzdowo i strukturalno Ko cio a konieczne s jako no niki Ducha i przestrze Jego
dzia ania. šCho zgoda Maryi by a duchowa i wywo a skutek cielesny, tak obecno Ducha
wi tego w Ko cieie nie jest tylko i wy €cznie duchowa, ale równie cielesna, objawiaj ca si
przez konieczn struktur urz duö (s. 59). šStabilno ko cielnego urz du mo liwa jest
równie dzi ki Maryi, która (í) wszystko, co otrzyma a od Syna nie zatrzymuje, ale
udost pnia ca emu Ko cio wiö (s. 61). šMaryja jako Matka Chrystusa pozostaje tak e Matk
Ko cio a i ka dego chrze cijaninaö (s. 64)

Obrazuj c misj wi tych w Ko cieie Doktorantka wskaza a, e s oni w pismach von
Speyer štremem Matki Bo ejö, špodkre leniem i promieniowaniem Jej wi to ciö (s. 113).
Maryja razem z umi owanym uczniem stanowi pierwsz dziewicz komórk Ko cio a (s.
83).

W nauce szwajcarskiej mistyczki o sakramencie Ko cio a, jakim jest Eucharystia,
Doktorantka wyeksponowa a my l, e šMaryja jest obecna we Mszy w sposób sobie
w a ciwy, czyli ukrytyö. W kluczowym momencie Eucharystii jawi si ona jako šrodzaj
rodkaö jednocz cego wokó siebie ludzi Ko cio a i zbli aj cego ich do Boga (s. 127).
Mariologiczny wymiar Eucharystii dostrzega tak e w tym, e jej tajemnica jest nieod €cznie
zwi zana z wiar przyjmuj cego j Ko cio a (s. 128). Jak Maryja uczestniczy a w ofierze

o cío Eucharystii jest ona obecna jako współcierpi ca

W sumie Doktorantka wykazała w maryjnej eklezjologii von Speyr kluczowe role Maryi w odkupieniu czym dzieje Chrystusa i życia Kościoła. Rozprawa dobrze wpisuje się w nurt badań eklezjologicznych i mariologicznych reprezentowanych w Polsce przez Promotora pracy.

Pytania do Doktorantki:

W pracy wspomniano, że Adrienne von Speyr użyła kilkakrotnie terminu „Współodkupicielka” (s. 174) – jak go rozumiała? W jakiej relacji pozostaje to rozumienie do katolickiej doktryny o odkupieniu?

7. Wnioski końcowe

Lektura przeprowadzonych przez Doktorantkę analiz i wyników badań daje podstawy do stwierdzenia, że w rozprawie została osiągnięta cel postawiony we *Wprowadzeniu* – stanowi to podstawę do pozytywnej oceny rozprawy. Do takiej oceny upoważniają także inne walory rozprawy związane z twórczą interpretacją i systematyzacją treści mariologiczno-eklezjologicznych. Można uznać, że rozprawa jest ważnym wkładem w badania nie tylko nadmyślenie Adrienne von Speyr, ale również w pewnym stopniu nadmyślenie Hansa Ursa von Balthasara. Wyniki badań są znaczące dla szeroko pojętej współczesnej eklezjologii oraz mariologii. W ostatecznym wniosku stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr lic. Magdaleny Jędrzejki jest dojrzała pod względem naukowym. Doktorantka podjęła temat nowatorski, wykazała się ciekawością badacza naukowego. W prezentacji i interpretacji poglądów zachowała należytą krytycyzm oraz obiektywizm.

Uważam, że zaprezentowana rozprawa zarówno od strony merytorycznej, jak i formalnej w świetle obowiązującej ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, dlatego stawiam wniosek o kontynuowanie przewodu doktorskiego.

